

- Zavalko, 2009 – Zavalko K.V. Aktyvni metody navchannia yak efektyvnyi zasib formuvannia metodychnoi kompetentnosti maibutnoho vchytelia muzyky / K. V. Zavalko [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/vchu/N146/N146p136-140.pdf.
- Orosova, 2013 – Orosova R. Innovatsiini pidkhody do pidgotovky maibutnikh uchyteliv u vyshchii shkoli / R. Orosova, V. Starosta [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : http://www.google.com.ua/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0ahUKEwi-zfeP2uLSAhUBjwKHdlvBUEQFggaMAA&url=http%3A%2F%2Fvirtkafedra.ucoz.ua%2Fel_gurnal%2Fpages%2Fvyp12%2Foprosova_starosta.pdf&usg=AFQjCNHWZghK9q6ljbLfD5RNC-8ULeTIOQ&sig2=fYe33WfTrehlupH-avUHRA.
- Semerikov, 2009 – Semerikov S. O. Fundamentalizatsiia navchannia informatychnykh dystsyplyn u vyshchii shkoli : monohrafiia / Naukovyi redaktor akademik APN Ukrainy, d. ped. n., prof. M. I. Zhaldak. – Kryvyi Rih : Mineral ; K. : NPU im. M. P. Drahomanova, 2009. – 340 s. : il. – Bibliohr. : s. 284-339.
- Turkot, 2011 – Turkot T. I. Pedahohika vyshchoi shkoly: navch. posibnyk / T. I. Turkot. – K. : Kondor, 2011. – 628 s.

УДК 378.147:37.091.113]:37.014.6

Михайло Сидоренко

СУЧАСНА МОДЕЛЬ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ КЕРІВНИКІВ ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ ДО ОЦІНЮВАННЯ ЯКОСТІ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Стаття присвячена практичним рекомендаціям, які необхідні науково-педагогічним працівникам, що займаються процесом професійної підготовки майбутніх керівників навчальних закладів до оцінювання якості освітньої діяльності. Описані практичні рекомендації направлені на вирішення питань, що стосуються впровадження моделі підготовки означених фахівців в умовах вищих навчальних закладів України.

У статті зазначено основні форми та методи професійної підготовки, які допоможуть реалізувати означену модель у навчально-пізнавальному процесі. Висунуто та обґрунтовано основні вимоги до науково-педагогічних працівників для успішної реалізації моделі професійної підготовки магістрів спеціальності «Менеджмент та адміністрування». Пропонуються ефективні та дієві шляхи реалізації моделі професійної підготовки керівників навчальних закладів до оцінювання якості освітньої діяльності у ході професійної підготовки.

Ключові слова: *якість освіти, оцінювання якості освітньої діяльності, підготовка керівників навчальних закладів, форми та методи професійної підготовки, модель професійної підготовки, практичні рекомендації.*

Статья посвящена практическим рекомендациям, которые необходимы научно-педагогическим работникам, что занимаются процессом профессиональной подготовки будущих руководителей учебных заведений к оценке качества образовательной деятельности. Описанные практические рекомендации направлены на решение вопросов, которые касаются внедрения модели подготовки этих специалистов в условиях высших учебных заведений Украины.

В статье описанные основные формы и методы профессиональной подготовки, которые помогут реализовать указанную модель в учебно-познавательном процессе. Выдвинутые и обоснованные общие требования к научно-педагогическим работникам для успешной реализации модели профессиональной подготовки магистров специальности «Менеджмент и администрирование». Также, в статье предлагаются эффективные и действенные пути реализации модели профессиональной подготовки руководителей учебных заведений к оценке качества образовательной деятельности в ходе профессиональной подготовки.

Ключевые слова: *качество образования, оценка качества образовательной деятельности, подготовка руководителей учебных заведений, формы и методы*

Pedagogy

профессиональной подготовки, модель профессиональной подготовки, практические рекомендации.

The article is devoted to practical guidelines which are necessary for science and pedagogical teachers to realization model of training future leaders of secondary schools. The offered recommendations will be the basis for future reliable training of leaders of educational institutions to evaluate the quality of educational activities in institute in Ukraine. This article provides a detailed description of the basic forms and methods of professional training which help to implement the model in the teaching and learning process of the undergraduate students. The basic requirements which are necessary for the successful realization of the training model of undergraduate students "Management and Administration". We offer effective ways to implement the model training school leaders during training that have been experimentally tested and implemented in the training of undergraduate students "Management of the institution." General trends and specific need for training were grounded, which competence will apply to management institutions, organizations and enterprises in education and industrial training. There was a problem of inconsistencies real requirements of the state and employers to modern graduate student and quality process training. It is noted that the implementation of model preparation and consideration offered practical advice to help in some way to solve the problem that has arisen and future managers will concentrate on the practical implementation of their own professional potential. It was determined that it is on so much quality and competent scientific staff member will organize the training and the proper use of the proposed authoring model which will depend on the demand of the future head of a comprehensive educational institution in the modern labor market and skills specialist to use their new knowledge and skills in during his own profession.

Keywords: *quality of education, assessment of the quality of educational activity, training of heads of educational institutions, forms and methods of vocational training, model of vocational training, practical recommendations.*

Постановка проблеми. Проблема підготовки майбутніх керівників навчальних закладів на сьогодні є критичною. Сучасний ринок праці вимагає фахівця, який має підходити до виконання своїх професійних обов'язків не формально, а з повним зануренням у професійну діяльність. Однак, для мінімізації фактору формалізму, професійна освіта повинна надавати відповідні компетенції, що будуть розвивати у майбутніх фахівців мотивацію, усвідомленість та самокритичність до своєї особистості, уміння аналізувати та оцінювати власну управлінську діяльність. На нашу думку, однією із таких компетенцій є готовність майбутніх керівників навчальних закладів до оцінювання якості освітньої діяльності.

В ході дослідження практики професійної підготовки означених фахівців до оцінювальної діяльності, ми не знайшли прикладів, що допомогли вирішити проблему, яка виникла. Саме тому, нами була розроблена авторська модель підготовки майбутніх керівників загальноосвітніх навчальних закладів до оцінювання якості освітньої діяльності. Проте, для повноцінного її впровадження необхідно розробити рекомендації, які допоможуть науково-педагогічним працівникам, ефективно використовувати авторську модель у процесі професійної підготовки керівників навчальних закладів до оцінювання якості освітньої діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Системний аналіз науково-педагогічної літератури дав зрозуміти, що проблемою підготовки

майбутніх керівників навчальних закладів займалась низка вітчизняних науковців, серед яких нашу увагу привернули дослідження: В. Береки, А. Гуралюк, В. Жигірь, Л. Задорожня-Княгницька, Л. Кравченко, В. Лунячек, Т. Сорочан, та ін. Але ми відзначаємо, що у їхніх працях спостерігається розгляд загальних питань підготовки та оволодіння керівниками галузі освіти необхідних знань, умінь та навичок для майбутньої професійної діяльності. Однак, ми не знайшли висвітлення питань, які направлені на вирішення проблеми оволодіння керівниками компетенцій з оцінювання якості освітньої діяльності.

Мета написання статті. Висвітлення основних рекомендацій, що допоможуть науково-педагогічним працівникам при впровадженні у навчально-виховний процес моделі професійної підготовки майбутніх керівників загальноосвітніх навчальних закладів до оцінювання якості освітньої діяльності.

Виклад основного матеріалу. Перш за все, варто відзначити, що модель професійної підготовки до оцінювання якості освітньої діяльності (Модель) ми розуміємо як опис та теоретичне обґрунтування структурних компонентів, які забезпечують ефективну реалізацію процесу професійної підготовки майбутніх керівників ЗНЗ до оцінювання якості освітньої діяльності, їхніх зв'язків та взаємодії.

Модель реалізується в навчально-виховному процесі ВНЗ України, які мають ліцензію на підготовку чи перепідготовку фахівців за спеціальністю 8.18010020 «Управління навчальним закладом». Модель можуть використовувати науково-педагогічні працівники які мають на меті сформувані у майбутніх керівників готовність до оцінювання якості освітньої діяльності.

В ході аналізу теорії та практики професійної підготовки фахівців, ми виявили, що основним суб'єктом підготовки виступає науково-педагогічний працівник вищого навчального закладу у особі викладача. Саме викладач відповідає за якісну організацію навчально-пізнавальної діяльності об'єктів професійної підготовки (студентів, слухачів). Як відзначає чинне законодавство, (статті 58, Закону України «Про вищу освіту»), викладач перш за все зобов'язаний забезпечувати викладання на високому науково-теоретичному і методичному рівні навчальних дисциплін відповідної освітньої програми за спеціальністю [Закон України Про вищу освіту, 2014] (у нашому випадку – це спеціальність «Управління навчальним закладом»).

В ході впровадження Моделі у процес підготовки майбутніх керівників навчальних закладів, педагог в першу чергу повинен мати високий рівень компетенції та компетентностей відповідного профілю професійної підготовки тобто володіти знаннями уміньми і навичками не лише правильної організації навчально-пізнавального процесу студентів, а й мати теоретичну та практичну обізнаність з процедури оцінювання якості освітньої діяльності.

Поряд із професійними знаннями, викладач має чітко визначати мету та цілі підготовки керівника до оцінювання якості освітньої діяльності. Здійснювати науковий підхід до створення програми підготовки, яка повинна носити не лише академічний, а й технічний характер у процесі передачі основних знань та умінь. Враховувати індивідуальні та вікові особливості кожного учасника навчально-пізнавального процесу. Окрім цього, викладач повинен коректно прогнозувати результат впровадження Моделі, тобто, сформувати у своїй свідомості образ фахівця, який у майбутньому буде на належному рівні здійснювати вже власну управлінську діяльність.

Важливим аспектом на початковому етапі впровадження Моделі виступає обговоренням між самими суб'єктами та об'єктами професійної підготовки, кінцевих цілей та результатів, яких має досягти студент, так як це є основою науки про цілепокладання [Хуторской, 2005: с. 222]. В результаті спільного обговорення у кожного студента відбувається формування чітких, усвідомлених та індивідуальних уявлень про завдання підготовки, на основі чого здійснюється формування мотивації та інтересу до оволодіння професією керівника ЗНЗ та самопроєктування власних очікуваних результатів, які пов'язані з:

– вирішенням проблем, які виникатимуть в майбутній професійній діяльності;

– засвоєнням основних блоків Моделі: форм, методів та інструментарію необхідних для об'єктивного оцінювання якості освітньої діяльності навчального закладу;

– формування готовності до здійснення процедури оцінювання якості та подальшого її розвитку та включення в управлінський процес.

Наступним етапом впровадження Моделі є врахування виокремлених нами організаційно-педагогічних умов, які пройшли експериментальну перевірку у навчально-пізнавальному процесі ВНЗ (ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди» (довідка про впровадження № 636 від 08.06.2015 р.), Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (довідка про впровадження № 0710/2126 від 17.09.2015 р.), Національного університету біоресурсів і природокористування (довідка про впровадження № 2478 від 16.09.2015 р.).

Такими організаційно-педагогічними умовами виступають:

1. Розвиток позитивної мотивації у майбутніх керівників освітньої установи до здійснення процедури оцінювання якості освітньої діяльності.

2. Наявність системи задач, спрямованих на розвиток професійних і особистісних якостей керівників.

3. Рефлексивний взаємозв'язок між учасниками навчального процесу.

4. Організація систематичного моніторингу [Сидоренко, 2015: с. 568-575].

Результати експериментального дослідження підтвердили дієвість та ефективність перерахованих вище організаційно-педагогічні умов. Окрім цього, науково-педагогічним працівникам доцільно реалізовувати означені умови комплексно, так як вони взаємозалежні і взаємопов'язані між собою та забезпечують цілісність процесу формування готовності майбутніх керівників навчальних закладів до оцінювання якості освітньої діяльності.

Окрім цього, для впровадження Моделі, а саме її теоретичних та практичних аспектів доцільно здійснювати через створений нами авторський спецкурс «Оцінювання якості освіти». Означений спецкурс було введено в навчальний план та програму підготовки майбутніх керівників навчальних закладів до оцінювання якості освітньої діяльності в умовах ВНЗ України.

Спецкурс «Оцінювання якості освіти» направлений на ознайомлення майбутніх фахівців спеціальності «Менеджмент та адміністрування» із основними концептуальними, методологічними та організаційними засадами процедури оцінювання якості освітньої діяльності установи, закладу чи організації у сфері освіти та виробничого навчання. На основі зазначених засад підготувати випускників до організації та управління освітніми системами різних типів та видів [Сидоренко, 2016].

Вибір основних форм та методів не є уніфікованим. Науково-педагогічний працівник повинен мати свободу у виборі форм і методів та підбирати їх так, як він вважає за потрібне. Однак, відбір доцільно здійснювати за принципами, які пропонує В. Ортинський:

- доцільність (відповідність цілям, змісту, форм і засобів навчання);
- інтегративність (комплексність методу, включення елементів методів вивчення спеціальних дисциплін);
- діалогічна основа (створення педагогічного та професійно-педагогічного діалогу);
- проблемності (створення умов для виділення навчальних міжпредметних проблем використання процедури оцінювання якості освіти);
- наступності (методи, використані на лекціях, практичних заняттях і факультативах, доповнюють один одного і розвиваються від курсу до курсу) [Ортинський, 2009: с. 152].

При цьому ефективними методами, що допоможуть науково-педагогічним працівникам при впровадженні Моделі є: пояснювально-ілюстративні (відео-лекції, структурно-логічні схеми, таблиці та ін.), репродуктивні, творчої діяльності, активізації мислення (мозковий штурм, контрольних запитань, синектика), проектні, глосарний методи.

Важливо при впровадженні Моделі використовувати організаційні форми навчання, які за визначенням А. Бодалева виступають видом навчальних занять, що відрізняються один від одного дидактичними

Pedagogy

цілями, складом студентів, місцем проведення, тривалістю, змістом діяльності викладача і студентів. В організаційних формах реалізується система взаємодії між об'єктом та суб'єктом навчання, викладанням та управлінням навчальною діяльністю за певним, заздалегідь встановленим порядком і режимом [Психологія і педагогіка, 2002: с. 192]. Такими формами є: лекція (традиційна, професійно-спрямована, навчально-виховна, розвиваюча та ін.), практичні, семінарські заняття, самостійна робота. Усі означені форми та методи використовуються в ході викладання спецкурсу «Оцінювання якості освіти»

Важливим аспектом при викладанні спецкурсу є проведення першого заняття. Як показує практика, вступне заняття студентам доцільно буде влаштувати у вигляді проблемної лекції, де викладач має ознайомити студентів з порядком вивчення спецкурсу, розкрити його роль серед інших дисциплін професійної підготовки, довести його практичне значення та поставити до відома студентів власні вимоги щодо успішного освоєння спецкурсу. При цьому, важливо умотивувати студентів, до освоєння процедури оцінювання якості освіти, довести її важливість та необхідність для майбутньої професії. Навести реальні приклади, коли недостовірна чи невчасна інформація сприяла прийняттю необдуманих та не ефективних рішень керівників навчальних закладів та їх наслідків. Важливо активно залучати учасників заняття до обговорення, дискусій, висловлень власної думки, при цьому викладач, має бути не лише транслятором інформації, а й активним учасником діалогів, тобто реалізовувати принципи суб'єкт-суб'єктного навчання.

При підготовці до лекцій, науково-педагогічному працівнику варто детально продумати план їх проведення, зміст вступу, основної частини та заключного етапу. Зміст інформації, що буде доноситись до відома студентів варто поєднувати з яскравими прикладами із професійної сфери діяльності як вітчизняної так і зарубіжної, з метою глибокого і аргументованого обґрунтування основних теоретичних положень і висновків, які витікають зі змісту лекції. Педагогу варто продумати та визначити ефективні засоби матеріально-технічного забезпечення лекційного заняття і порядок та доцільність їхнього використання в ході проведення лекції. Основним таким засобом, ми радимо використовувати мультимедійну дошку, яка дозволяє не лише зосереджувати основну увагу на теоретичних питаннях, а й демонструвати наочні матеріали (фото, аудіо, відео файли).

Як показало експериментальне навчання, важливим аспектом для студентів виступає думка викладача з приводу професійних питань, що розглядаються в ході лекційного заняття. Тому, ми радимо викладачам висловлювати власну обґрунтовану позицію з приводу спірних теоретичних питань, наводити яскраві приклади, задавати питання по ходу заняття і при цьому вислухавши відповіді студентів, давати власну

розгорнуту відповідь на них. Така умова сприятиме активізації мислення у слухачів, підвищення їх уваги та інтересу до матеріалів лекції та її змісту.

І головне, не перетворювати лекцію у монотонний діалог чи виконання ролі класичного транслятора. Також, недовим в ході лекції є використовувати книги, підручники для «сліпого» читання тексту, так як такий матеріал не буде сприйматися слухачами. В таких умовах доцільно використовувати мультимедійні презентації, але й вони повинні містити у собі мінімальну кількість тексту та служити тезисною опорою для розповіді викладача і демонстрації наочних матеріалів.

Що стосується проведення практичних та семінарських занять, науково-педагогічний працівник зобов'язаний у вступному слові розкрити теоретичну та практичну значимість теми заняття, визначити алгоритм його проведення та час, що відводиться на обговорення кожного питання.

Для того, щоб семінарські та практичні заняття проходили ефективно, доцільно дотримуватись умов, які пропонують нам вітчизняні науковці:

- наявність високого рівня самостійності;
- сформованість умінь і бажання працювати з різними джерелами інформації;
- максимальна диференціація й індивідуалізація занять;
- заняття необхідно організовувати так, щоб майбутні фахівці постійно відчували зростання складності завдань;
- студенти мають отримувати можливість розкривати свої власні здібності та потенціал;
- застосовувати активні форми проведення занять, доцільно змінювати форми роботи, використовувати різні варіанти активізації уваги [Освітологія: підготовка експертів у галузі освіти, 2015, с. 397, 403].

Як показало проведене дослідження використання різноманітних форм та методів проведення практичних та семінарських занять сприяє активній участі та зацікавленості студентів у роботі. Ми радимо використовувати на заняттях ділові ігри, мозковий штурм, колоквиум, метод проектів, синектику, дебати, круглий стіл та ін.

Висновки. Таким чином, у статті висвітлені основні рекомендації, що необхідні науково-педагогічним працівникам при впровадженні моделі професійної підготовки майбутніх керівників навчальних закладів до оцінювання якості освітньої діяльності. Визначені рекомендації, висунуто на основі експериментального впровадження означеної моделі в умовах вищих навчальних закладів України. Вони не є вичерпними і не є уніфікованими, так як в першу чергу необхідно орієнтуватись на індивідуальні та вікові особливості як об'єктів так і суб'єктів навчально-пізнавального процесу. Однак дотримання пропонованих нами рекомендацій значною мірою допоможе науково-педагогічним працівникам зробити процес професійної підготовки майбутніх керівників якісним та ефективним.

ЛІТЕРАТУРА

- Закон України Про вищу освіту, 2014* – Закон України Про вищу освіту [Електронний ресурс] // Парламентське вид-во. – 2014. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.
- Хуторской, 2005* – Хуторской А. В. Методика обучения школьников постановке целей / А. В. Хуторской // Вестник ННГУ. – Нижний Новгород, 2005. – Вып. 1(6). – С. 221-231.
- Сидоренко, 2015* – Сидоренко М. С. Організаційно-педагогічні умови формування готовності майбутніх керівників загальноосвітніх навчальних закладів до оцінювання якості освітньої діяльності / М. С. Сидоренко // Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький ДПУ імені Григорія Сковороди»: збірник наукових праць. – 2015. – № 37. – С. 156-163.
- Сидоренко, 2016* – Сидоренко М.С. Оцінювання якості освіти: практикум / М. С. Сидоренко. – П-Хм., 2016. – 100 с.
- Ортинський, 2009* – Ортинський В. Л. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / В. Л. Ортинський– К. : Центр учбової літератури, 2009. – 472 с.
- Психологія і педагогіка, 2002* – Психологія і педагогіка: учеб. пособие/под ред. А. А. Бодалева [и др.]. – М. : Изд-во ин-та психотерапии, 2002. – 585 с.
- Освітологія: підготовка експертів у галузі освіти, 2015* – Освітологія: підготовка експертів у галузі освіти: навчально-методичний посібник / За ред. В. О. Огнев'юка; Авт. кол. : В. О. Огнев'юк, С. О. Сисоєва, О. Б. Жильцов, Л. В. Козак, О. М. Кузьменко, І. І. Тригуб, М. М. Галицька, Н. П. Мазур, Н. А. Побірченко, В. О. Рябенко, М. Зельман, О. О. Коцур. – К.: ТОВ «Видавниче підприємство «Едельвейс», 2015. – 464 с.

REFERENCES

- Zakon Ukrainy Pro vyshchu osvitu, 2014* – Zakon Ukrainy Pro vyshchu osvitu [Elektronnyi resurs] // Parlamentske vyd-vo. – 2014. – Rezhym dostupu : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.
- Khutorskoi, 2005* – Khutorskoi A. V. Metodyka obuchenya shkolnykov postanovke tselei / A. V. Khutorskoi // Vestnyk NNHU. – Nyzhnyi Novhorod., 2005. – Вып. 1(6). – С. 221-231.
- Sydorenko, 2015* – Sydorenko M. S. Orhanizatsiino-pedahohichni umovy formuvannia hotovnosti maibutnykh kerivnykiv zahalnoosvitnykh navchalnykh zakladiv do otsiniuvannia yakosti osvithoi diialnosti / M. S. Sydorenko // Humanitarnyi visnyk DVNZ «Pereiaslav-Khmelnytskyi DPU imeni Hryhoriia Skovorody»: zbirnyk naukovykh prats. – 2015. – № 37. – С. 156-163.
- Sydorenko, 2016* – Sydorenko M.S. Otsiniuvannia yakosti osvity: praktykum / M. S. Sydorenko. – P-Khm., 2016. – 100 s.
- Ortynskiy, 2009* – Ortynskiy V. L. Pedahohika vyshchoi shkoly: navch. posib. [dlia stud. vyshch. navch. zakl.]/ V. L. Ortynskiy– K. : Tsentr uchbovoi literatury, 2009. – 472 s.
- Psykhohohyia y pedahohyka, 2002* – Psykhohohyia y pedahohyka: ucheb. posobyepod red. A. A. Bodaleva [y dr.]. – М. : Yzd-vo yn-ta psykhoterapyy, 2002. – 585 s.
- Osvitolohiia: pidhotovka ekspertiv u haluzi osvity, 2015* – Osvitolohiia: pidhotovka ekspertiv u haluzi osvity: navchalno-metodychnyi posibnyk / Za red. V. O. Ohneviuka; Avt. kol. : V. O. Ohneviuk, S. O. Sysoieva, O. B. Zhyltsov, L. V. Kozak, O. M. Kuzmenko, I. I. Tryhub, M. M. Halytska, N. P. Mazur, N. A. Pobirchenko, V. O. Riabenko, M. Zelman, O. O. Kotsur. – K.: TOV «Vydavnyche pidpriemstvo «Edelweis», 2015. – 464 s.